

KOSOVA SORUNU VE BALKANLAR'I DOĞRU ANLAMAK....

"Yiğitlerim, bugün sizin sevginizle titreyen şu Kosova meydanı, Allah'ın izni ile muzaffer bir şekilde dalgalanacak olan şanlı sancağımızın Macaristan içlerine doğru gitmesini, bundan sonra hiçbir düşman hamlesi durduramayacaktır." (1)

Murad Hüdavendigâr'ın Kosova Meydan Savaşı'nda askerlerine yaptığı konuşmadan

Kosova'da son günlerde çatışmalar yeniden başlamıştır. Bölgede barışın sağlandığı düşünülürken, bu çatışmalar ilk anda şaşırtıcı görülebilir. Oysa mevcut siyasi durum ve uygulanan politikalar göz önüne alındığında, çatışmaların bugün ve gelecekte kaçınılmaz olduğu anlaşılmaktadır.

Balkanlar'da bugüne kadar olup bitenler ve gelecekte olması muhtemel gelişmeler hakkında doğru fikir edinebilmenin ve olayları doğru açıdan değerlendirebilmenin yolu Türkiye'nin bölge ile tarihi bağlarını doğru tespit etmekten geçer. Bu nedenle Türklerin Balkanlar'a gelişi kadar, bu topraklardan ne şekilde ve hangi amaçla çıkarılmaya çalışıldıklarını da iyi kavramak gerekir.

Türkler Balkanlar'a ilk adımı Süleyman Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunun 1353'de Çanakkale Boğazı'nı geçip Rumeli topraklarını fethi ile attı. 1389 Kosova Savaşı ise bir yandan Sırp tarihini bir hezimete mahkum ederken, öte yandan Balkanlar'da Osmanlı'nın yenilmez bir güç olduğu gerçeğini ortaya koydu. 1521'de Kanuni'nin Belgrad'ı almasıyla hemen hemen tüm Balkanlar Türklerin hakimiyetine geçmiş oldu. Ancak bu, Türklerin Balkanlar'daki ilk hakimiyeti değildi.

Aslında bölgeye ilk gelen Türk kavmi, Hunlar'dı. Ancak Balkanlar'a Bizans'ı yenerek Batı Roma üzerinden gelen Hunlar, bu bölgede uzun süreli bir hakimiyet kuramadılar. Hunların ardından gelen Avar Türkleri ise Balkanlar'da geniş topraklar fethederek, yaklaşık 250 yıl süren bir hükümlerlik dönemi yaşadılar. Ancak Avarlar 8. yüzyılın sonunda Hristiyanlığı kabul ederek Slavlaştılar ve tarihten silindiler. Avarlardan sonra da göçebe Türk boylarının Balkanlar'a akınları devam etti. Ancak zaman içinde Slav halkı arasında asimile olup yok oldular. (2)

Osmanlılar ise hiçbir zaman asimile olmadılar. Aksine, fethettikleri her coğrafyaya kendi kimliklerini taşıdılar. Bunun en büyük nedeni İslam dinidir. İslam öncesi Türkler, güçlü bir kültüre sahip olmadıkları için fethettikleri topraklarda hem askeri hem de kültürel olarak kalıcı olamamışlardı. Oysa İslam'ın kabulünden sonra Türkler "asimile olan" değil "asimile eden" bir millet oldu. Bunun en güçlü örnekleri ise Osmanlı tarihinde ortaya çıktı.

Örneğin Osmanlılar, İslam sayesinde Balkanlar'da kalıcı olabildiler. Balkanlar'da Kanuni Sultan Süleyman'ın Belgrad'ı almasıyla sağlamlaşan Osmanlı hakimiyeti, bölgedeki çeşitli Hristiyan halkların zaman içinde ve kendi rızalarıyla İslam'ı kabul edişine vesile oldu. Dahası Osmanlı yönetimi bölgeye asırlar süren bir istikrar ve barış getirdi. Din, dil ve ırk bakımından çok karışık bir yapıya sahip olan Balkanlar'da Osmanlı yönetim tarzı tüm bu farklılıkları birbirleri ile kaynaştırma temeli üzerinde kurulu idi. Balkanlar'ın coğrafi yapısı itibarı ile her dönemde muhafaza edilen farklı kültürler, tarih boyunca ancak Osmanlı döneminde birarada huzur ve güvenlik içinde yaşadılar.

Bu tarihi gerçek, Osmanlı arşivlerinde yer alan belgelerle de gün yüzüne çıkmaktadır. Prof. İsmet Miroğlu'nun "Türklerde İnsani Değerler ve İnsan Hakları" isimli çalışmasında yer verdiği belgeler Balkan halklarının Osmanlı yönetiminden duydukları memnuniyeti gözler önüne sermektedir. 12 Şubat 1867 tarihinde yazılmış olan başka bir belgede Bulgar Milleti'nin Osmanlı idaresinden memnun oldukları şöyle ifade edilir:

Bulgar Milleti kulları beşyüz seneden beri Osmanlı idaresi altında mesut olarak yaşamaktadırlar. Bu süre zarfında mal, can ve dinleri fesatçıların ve kötülük peşinde olan kişilerin tecavüzünden muhafaza edilmiştir. Halbuki diğer memleketlerde yaşayan güçsüz ve fakirler, zenginlerin saldırılarına ve zulmüne maruz kaldıkları gibi kendilerine her türlü haksız muamele de reva görülmüştür. Zira Osmanlı idaresi altında yaşayan kuvvetliler tarafından güçsüzlere hiçbir şekilde eziyet edilmemiş, güçlüler ve zayıflar devletin bahşettiği adalet ve hakkaniyetten aynı nispette faydalanmışlardır. Osmanlı idaresindeki Hristiyanlar arasında din ve mezhep farkı gözetilmeyerek hepsine eşit muamele edilmiştir. (3)

Söz konusu huzur ve istikrar, 19. yüzyılın başında gelişen ulus-devlet anlayışının Batılı güçler tarafından bu topraklarda kışkırtılan bağımsızlık hareketlerini alevlendirmesine kadar sürdü. 19. yüzyıl boyunca, dış güçlerin

tahrikiyle, bölgedeki gayrimüslim tebaa arasında iç isyanlar başladı. İsyanların ilk siyasi sonucu, Yunanistan'ın 1829'da bağımsızlığını ilan etmesi oldu.

Kaynaklar:

1 Prof. Dr. Ramazan Özey, Yiğit Düştüğü Yerden Kalkar, Tarih ve Düşünce, Ağustos 2000, s. 30

2 Şükrü Karatepe, Yeni Şafak, 29 Mart 1999

3 Başbakanlık Arşivi, Bulgaristan İdare Kataloğu, nr. 89

KOSOVA SORUNU VE BALKANLAR'I DOĞRU ANLAMAK...-2

Başta Sırp olmak üzere gayrimüslim halklar arasındaki isyan hareketlerinde, Rusya'nın yönlendirdiği Pan-Slavizm hareketi etkili oldu. Bilindiği gibi bu akım Slav ırkının üstünlüğünü, kültürel ve siyasi olarak birlikte hareket etmesi gerektiğini öne sürmekteydi. Buna göre özellikle Osmanlı topraklarında yaşayan Slav kökenlilerin milliyetçilik duyguları tahrik edilerek, Osmanlı aleyhine faaliyette bulunmaları sağlanıyordu.

Yine bu akımdan etkilenen bazı topluluklar da daha rahat bir hayat umuduyla Rusya'ya göç etmekte idi. Ancak kısa süre içerisinde ne kadar büyük bir yanılgı içinde olduklarını anlamaya başladılar. Pan-Slavizm propagandasından etkilenerek Rusya'ya göç eden Bulgarların 30 Ocak 1862'de Osmanlı Devleti'ne geri dönebilmek için padişaha yazdıkları bir mektup bu pişmanlığı açıkça ifade etmektedir. Bu mektup, bir yandan Bulgarların Osmanlı topraklarından göç ettikleri için duydukları derin pişmanlığı dile getirirken, öte yandan Osmanlı'nın Batılı güçler tarafından yeri doldurulması mümkün olmayan adalet ve devlet anlayışını gözler önüne sermektedir:

Ecdadımız Osmanlı idaresi altında rahat ve her türlü nimet ve adaletle dolu bir hayat sürmüşler iken bizler, Rusya'ya gitmekle yazık ki bir tuzağa düşmüş olduk. Saf insanlar olduğumuz için aleyhimize tertiplenen bu hareketin sonunu düşünmedik ve bu işi bilerek yapmadık... Gece gündüz pişmanlık gözyaşları döküyoruz. Zira burada hiç kimse yüzümüze bakmıyor... Bizler gibi kandırılan Bulgar hemşehrilerimizle birlikte affedilerek tekrar Osmanlı topraklarına dönebilmemiz hususunu niyaz ederiz. (1)

Osmanlı dönemindeki istikrar ve bütünlük bölgeye istikrar getirmiş, hem bölge halkının yaşam kalitesini yükseltmiş, hem de dış güçlerin saldırılarına karşı küçük büyük tüm etnik kökenleri ortak bir savunma altına almıştı. İşte bu nedenle de gerek Osmanlı'nın varlığından, gerekse Balkan halklarının birlik olarak oluşturdukları büyük güçten çekinen dış güçler, uzun süre bu bölgeden uzak durmuşlardır.

Ancak yüzyılın son çeyreğinde Rusya'nın ve Batılı ülkelerin yayılma ihtirasları yeniden kabardı. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından düzenlenen 1878 yılındaki Berlin Kongresi ile, Balkanlar'daki Osmanlı topraklarının önemli bir bölümü Devlet-i Ali'nin yönetiminden çıktı. Bulgaristan'ın büyük kısmı Osmanlı idaresinden koptu. Ruslar Besarabya bölgesini ele geçirdiler. Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız birer devlet oldu. Bosna-Hersek ise, Osmanlı yönetiminde kalmakla birlikte "teorik" olarak Avusturya-Macaristan toprağı haline geldi. Öte yandan Kıbrıs ve Süveyş de İngilizlere verildi. Berlin Kongresi öncesinde ve sonrasında, Osmanlı'nın parçalanması ve paylaşılması, dönemin Avrupa devletlerinin ve Rusya'nın dış politikasının temel hedefi oldu. Batılı ülkeler için Avrupa ile Asya arasındaki stratejik Osmanlı bölgelerini ele geçirebilmek ayrı bir önem arz etmekteydi. Bu amaçla, onlarca farklı dil, ırk, mezhep ve etnik kökenden oluşan Balkan halklarını birtakım milliyetçi hayallere kaptırıp provoke etmek ise hiç zor olmadı. Osmanlı döneminde içiçe geçmiş, sakin ve istikrarlı bir yaşam süren bu topluluklar, örneğin Sırp, Bulgarlar veya Yunanlılar, çeşitli kışkırtmalarla ayrılıkçı ve çeteci toplumlara dönüştüler.

Gerçekte Balkan halkları kısa süre içinde Avrupa devletlerine ve Ruslara güvenerek yola çıkmakla tarihlerinin en büyük hatalarından birini yapıyorlardı. Çünkü Osmanlı'nın gitmesiyle bağımsız ve güçlü birer devlet halini alacaklarını zanneden Balkan halkları için asıl problemler yeni başlayacaktı. Tıpkı Osmanlı öncesinde olduğu gibi Balkan halkları tekrar parçalara bölünecek ve yıllarca birarada ve kardeşçe yaşayan topluluklar birbirleriyle savaşılmaya başlayacaklardı. Balkan devletlerinin, Osmanlı'ya karşı düzenledikleri I. Balkan Savaşı'nın ardından, kendi aralarında anlaşmazlığa düşüp II. Balkan Savaşı'na girişmeleri, bu tarihsel gerçeğin en açık kanıtı olacaktı. I. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa devletlerinin masabaşında oluşturdukları suni sınırlara sahip ulus devletler, yaklaşan büyük fırtınanın habercisiydi. II. Dünya Savaşı'nda baştan aşağı Alman ve İtalyan ordularının işgali altında kalan ve iç savaşlarla çalkalanan Balkan ülkeleri, savaşın sonunda komünist Sovyet rejiminin kontrolüne terk edildiler. Komünist idareler altında yıllarca baskı, şiddet ve işkenceye maruz kalan, dinlerini yaşamaları

engellenen Balkan milletleri, büyük acılar çektiler. Komünist rejimin dikta yönetimiyle perdelenen etnik kökenli tartışma ve çatışmalar, bu rejimlerin yıkılmasıyla birlikte kaldığı yerden -ve daha şiddetli bir şekilde- başladı.

Kaynaklar:

1 Başbakanlık Arşivi, Bulgaristan İdare Kataloğu, nr. 79

BALKANLARDA BİTMEK BİLMİYEN KAVGALARIN KAYNAĞI

Balkanlar'ı anlayabilmek için bölgedeki Türk-İslam tarihinin yanısıra, bölgenin stratejik ve coğrafi önemi üzerinde de durmak gerekir. Büyük bölümü dağlık ve kayalık olan, derin vadilerle parçalanmış ve sık bitki örtüleriyle kaplı Balkanlar'da coğrafi yapının bir sonucu olarak iletişim ve ulaşım her zaman zorlukla sağlanmıştır. ("Balkan" kelimesi de, "dağlık bölge" anlamına gelir.) Ulaşım ve iletişimin zayıflığı ise, birbirlerine komşu olarak yaşamalarına rağmen, kültürel yönden birbirinden çok uzak, hatta birbirine düşman halklar meydana getirmiştir. Etnik farklılıklara, kültürel farklılıklar da eklenince düşmanlıklar daha da artmış, Balkanlar istikrarsızlığa açık bir bölge haline gelmiştir. Balkanlar'da, asırlar boyunca yüzlerce devletin kurulmasının ve yüzlercesinin yok olmasının en önemli nedenlerinden biri farklılıkları düşmanlığa çeviren bu tutucu ve içine kapalı Balkan kültürüdür.

Çatışmaların alevlenmesinin altında yatan neden ise, bağımsızlığını ilan eden ülkelerde birbirine düşman ve birarada yaşamak istemeyen azınlıkların yer almaları olmuştur. Balkanlar'daki hiçbir devlet, etnik ve dini yönden homojen değildir. Bu karmaşık durumu şöyle de izah edebiliriz: Balkanlar'daki siyasi harita ile etnik dağılım haritası arasında büyük uyumsuzluklar vardır. Hemen hiçbir etnik grup -Karadağlılar ve Slovenler hariç- tek bir devletin çatısı altında yaşamamaktadır. Örneğin Arnavutluk'un siyasi sınırları ile Arnavutların yaşadıkları bölgelerin "çakışma" oranı yaklaşık %50'dir. Arnavutların neredeyse yarısından fazlası Arnavutluk dışında, Kosova ve Makedonya'da yaşarlar.

Benzer bir biçimde Sırlar ile Sırbistan arasında da büyük bir uyuşmazlık vardır. 10 milyonu aşan nüfusları ile Balkanlar'ın en büyük etnik gruplarından biri olan Sırlar, Sırbistan'ın dışında iki ülkede daha yaşarlar: Hırvatistan ve Bosna-Hersek'te. Öte yandan Sırbistan toprakları içinde yaşayan insanların %15'inden fazlası Sırp değildir; bunlar kendilerini Sırlarla "can düşmanı" olarak gören Arnavutlar ve Sancak'taki Slav Müslümanlarıdır.

Balkanlar'daki hangi ülkeyi ele alsak, benzer bir mozaikle karşılaşırız. Bulgaristan'da Türkler, Pomaklar (Müslüman Bulgarlar) ve diğer azınlıklar nüfusun %15'ini oluşturur. Makedonya nüfusunun %65'i Makedonlardan oluşur, ülkede %22 dolayında Arnavut, %4 Türk ve daha başka azınlıklar yaşamaktadır. Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde 120 bin kadar Türk, ayrıca kuzey bölgelerinde büyük bir Slav Makedon azınlık yaşar. Bosna-Hersek'te nüfusun %45'i Müslüman, %30'u Sırp, %17'si ise Hırvat'tır.

Elbette bir ülke içinde farklı etnik ya da dini grupların yaşaması bir sorun değildir. Bu tür mozaikler, teorik olarak, "çok etnisiteli, çok kültürlü" bir devlet düzeni ve "birarada yaşama"ya dayalı toplumsal bir formül içinde yaşatılabilirler, tıpkı Osmanlı da olduğu gibi. Ancak ne yazık ki Balkanlar'daki devletlerin aşırı milliyetçi yaklaşımları, katı ideolojik uygulamaları bu formülü gerçekleştirilemez hale getirir. Bölgedeki devletlerin önemli bir bölümü -ki başlarında Sırbistan ve Yunanistan gelir- homojen bir etnik ve dini toplum oluşturma amacındadırlar. Bu, kimi zaman Sırbistan örneğinde olduğu gibi "etnik temizlik" çabalarına, kimi zaman da Yunanistan örneğinde olduğu gibi zoraki asimilasyon politikalarına yol açmaktadır. Bu ülkelerin söz konusu baskıcı politikalarında ısrarcı olduklarını ise yıllardır süregelen acı tecrübelerden sonra artık öğrenmiş bulunuyoruz.

EDİRNE'NİN GERİSİNDE BIRAKTIKLARIMIZ...

Balkanlar'ın bu karmaşık haritasının çok ilginç bir yönü ise, Türkiye'den Adriyatik'e kadar uzanan bir Türk-İslam kuşağı barındırmasıdır.

Önce geçmişe bir göz atalım. 1912'deki Balkan Savaşı'na dek İstanbul'dan yola çıkıp Adriyatik Denizi'ne kadar Devlet-i Ali Osmaniye'nin sınırları içerisinde ilerlemek mümkündü. Tüm Batı Trakya, Makedonya, Arnavutluk ve hatta bugünkü Yugoslavya'nın sınırları dahilinde kalan Kosova ve Sancak bile Osmanlı egemenliği altında idi. Selanik, Osmanlı İmparatorluğu'nun ikinci büyük kenti idi. Dahası, söz konusu Rumeli toprakları üzerinde yaşayan ahalinin de çoğunluğunu Türkler ve Müslümanlar oluşturuyordu. Batı Trakya ve Makedonya'da zamanında Anadolu'dan göçmüş olan Türkler, Müslüman Pomaklar, hatta Müslüman Slavlardan oluşan bir Türko-İslami halk,

çoğunluğu oluşturunuyordu. Arnavutluk, Kosova ve Makedonya'da yaşayan Arnavutlar da İslam dinini kabul etmeleri nedeniyle Devlet-i Ali'nin "has" tebasından sayılıyordu.

Bu Osmanlı mirasının Balkanlar'da nasıl hala ayakta olduğunu görmek içinse, İstanbul'dan çıkıp Bosna-Hersek'in kuzeybatı ucundaki Bihaç'a bir yolculuk yapmak yeter. Türkiye sınırlarından çıkıp Yunanistan'a girdiğinizde, Türk azınlığın yaşadığı Batı Trakya toprakları üzerinde ilerlersiniz. Burada yaklaşık 120 bin Türk soydaşımız vardır ve Yunanistan'ın onyıllardır uyguladığı asimilasyon politikalarına rağmen ısrarla milli ve dini kimliklerini korumaktadırlar.

EDİRNE'NİN GERİSİNDE BIRAKTIKLARIMIZ... – 2

Batı Trakya'nın hemen yukarısında, güneydoğu Bulgaristan'da ise daha kalabalık ve geniş bir Türk azınlık yaşamaktadır. Bulgaristan nüfusunun %9'unu oluşturan Türkler, ülkenin kuzey ve güneyinde yer alan iki geniş bölgede yaşarlar. Güney Bulgaristan'da batıya doğru ilerledikçe bu kez de Pomakların yoğun olarak yaşadığı bölgelere ulaşırsınız. Pomaklar, Osmanlı zamanında İslam'ı kabul etmiş Bulgar Müslümanlarıdır. Ancak kendilerini Bulgar soydaşlarından ziyade Türk dindaşlarına yakın görürler. Pomaklar ve Türkler, az sayıdaki Çingene ile birlikte, Bulgaristan'ın %13'lük Müslüman nüfusunu oluştururlar.

Batıya doğru daha da ilerleyince Makedonya'ya varırsınız. Yunanistan'la Sırbistan'ın arasında sıkışmış olan ve her ikisini de kendisi için bir tehdit olarak gören bu küçük Balkan devleti, stratejik olarak Türkiye'yle aynı saftadır. Dahası, Makedonya'da çok sayıda Arnavut ve sayıları yüksek olmasa da ağırlıkları bulunan bir Türk azınlık yaşamaktadır. Bu iki Müslüman unsur, ülke nüfusunun yaklaşık %30'unu oluşturur.

Daha da batıya gittiğinizde ise, Türkiye'ye göçmüş olan milyonlarca soydaşı, Müslümanlığı ve anti-Sırp, anti-Yunan stratejik konumu nedeniyle yine Türkiye'ye yakından bağlı olan Arnavutluk'a ulaşırsınız. Vardığınız sahil, Adriyatik sahilidir.

Hepsi bu kadar değil. Arnavutluk'tan kuzeye çıkın, bu kez "Sırbistan içindeki Arnavutluk"a, yani Kosova'ya ulaşırsınız. Kosova nüfusunun %90'ını oluşturmalarına karşın Sırbistan yönetimi tarafından sistemli bir biçimde ezilen bu Arnavutlar, Müslüman kimliğine ve dolayısıyla "Türkiye eksenini" psikolojik olarak son derece bağlıdır. Kosova'dan kuzeybatıya doğru ilerlediğinizde ise, Sırbistan ile Karadağ arasındaki sınır boyunca uzanan Sancak bölgesine gelirsiniz. 1912'ye kadar Osmanlı toprağı olarak kalmış olan bu bölgedeki Slav Müslümanları, son derece güçlü bir İslami kimliğe sahiptirler.

Sancak'ın bittiği yerde Bosna başlar. Bugün doğu Bosna, Bosna-Hersek Federasyonu'nun Sırp tarafını oluşturan Republika Srpska'ya aittir. Ama işgal edilmiş olan bu bölge biraz yarılsa, İzzetbegović'in Dayton Anlaşması'nda bırakmamak için çok direndiği "Gorazde koridoru"nu kullanarak Saraybosna'ya ve oradan da Devlet-i Ali Osmaniye'nin sınırlarının vardığı en uç noktaya, Bihaç'a varmak mümkündür.

Edirne'den Bihaç'a uzanan bu kuşak, dikkat edilirse, jeostratejik yönden oldukça anlamlı bir hat üzerinde uzanmaktadır. Bu ise tesadüfi bir durum değil, aksine hesaplanmış ve bilinçli olarak oluşturulmuş bir stratejidir: Osmanlı yönetimi, Balkanlar'ı fethettikten sonra bölgede demografik bir düzenleme yapmış ve asırlar süren bir süreç içinde bölgedeki önemli stratejik noktalara Müslüman toplulukları yerleştirmiştir. Bu Müslüman toplulukların bir kısmı Anadolu'dan göç ettirilerek Balkanlar'a yerleştirilen göçebe Türkmen boyları, bir kısmı ise Müslümanlığı sonradan kabul eden otokton (Müslümanlığı sonradan kabul eden, aslen Türk olmayan, ama Müslüman olduğu için bölgede Türk kabul edilen halklar) bölge halklarıdır (Arnavutlar, Boşnaklar ya da Pomaklar gibi).

Kısacası Devlet-i Ali Osmaniye artık yoktur, ama Balkanlar'ı bir uçtan diğer bir uca kat eden bir Türk-İslam kültürü ve medeniyeti onun mirası olarak hala ayakta. Sayıları 10 milyonu bulan Balkan Müslümanları, Edirne'den Bihaç'a kadar uzanan bir hat üzerinde yaşamaktadırlar. Dahası, bu hat üzerinde bazıları 1878'den bazıları ise 1912'den bu yana direnmektedirler. Tek umutları ise bir gün eski huzurun, barışın ve düzenin yeniden kurulması, güçlü bir birliğin tesis edilmesidir...

YABANCI GÖZÜYLE TÜRKLER VE OSMANLI

Türkler bir ırk ve millet olmak haysiyetiyle yeryüzünün en şerefli insanlarıdır. Karakterleri pek asil ve yücedir... Asaletleri alınlarında ve amellerinde yazılıdır... Onların yurdu efendiler diyarıdır, kahramanlar, şehitler ülkesidir. Bence insaniyete şeref veren böyle bir milletin düşmanı olmak insanlığın düşmanı olmaktan farksızdır. Böyle bir lekeden Allah beni korusun. (1)

Fransız şair Lamartine

Belki de yakında himayeye muhtaç olacaksınız. Asla Rus'a yanaşmayın, haindir sizi yok eder. Fakat kendinizi Osmanlılara emanet edin, adil ve merhametlidirler.(2)

**Boğdan Beyi Büyük Stefan'ın
oğullarına vasiyeti**

Yirmi yedi yıl kadar önce bazı Protestan Fransızlar padişahın ülkelerinden birine sığınmayı tasarladılar. Bu kararlarının birinci sebebi katolik Fransa'nın Protestan Fransızlara karşı devamlı zulmü, ikinci sebebi ise Türklerin bütün dinlere karşı cihanşümul ve değişmez müsamahası idi.(3)

Cenevizli Chenier

Sizin gibi gözü doymaz prenslerin, toprak ağalarının ve burjuvaların idaresi altında yaşamaktansa, Osmanlıların idaresi fakirlere daha hayırlıdır.(4)

Protestan mezhebinin Kurucusu Martin Luther

1526'da (Mohaç'a giden) 200.000 kişi, ekilmiş tarlalara ayak basmadan ve tek bir ot koparmadan imparatorluğun Rumeli yakasını bir baştan bir başa geçmiştir.(5)

Fransız Yazar J. Michelet

Türk hakimiyetinden yerli Hristiyanlar bu bakımdan da memnundular ki Türkler gelmeden önce ülkeleri devamlı asayişsizlik ve tahribat içindeydi. Şimdi ise sükun hüküm sürüyordu... Viyana bozgunundan sonra Venedikliler geçici olarak Sakız ve Mora'yı işgal ettiler. O kadar zulüm yaptılar ki, Sakız ve sonra Mora'ya Türkler dönünce yerli Rumlar onları büyük sevinçle karşıladılar.(6)

Fransız Tarihçi Fernard Grenard

Padişahın imparatorluğunda herkes kendi halinde bahtiyar olabilirdi. Mutlak bir dini hürriyet hüküm sürerdi ve kimse şu veya bu inanca sahip olduğundan dolayı bir zorlukla karşılaşmazdı.(7)

Ünlü Türkolog Franz Babinger

Kaynaklar:

1 Derleyen Mutlu Altay, Türkler İçin Ne Diyorlar, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Diyanet Vakfı İstanbul Araştırma Merkezi Kütüphanesi, s. 18-19

2 E. Esenkova, Türk Düşüncesi, 1955 Şubat, s. 196

3 Joseph Hammer-Purgstall, Histoire de l'Empire Ottoman, Depuis son Origine jusqu'à nos jours, Paris 1839, XV. 350

4 Mehmed Niyazi, Medeniyet Ülkesini Arıyor, İst. 1991, s. 51, Tuğra Neşriyat

5 Ali Ünal, Müslüman Türk'ün Dünyası ve Sürülmeye Çalışılan Lekeler, 23 Ocak 1997, Zaman Gazetesi

6 N. Iorga, Histoire des Etats Balcaniques, Paris 1925, s.4

7 Mahomet II, Le Conquerant et Son Temps 1432-1481, Paris 1954, s. 502

BALKAN MÜSLÜMANLARININ TÜRK KİMLİĞİ

"Türko-İslami" tanımı gerek Balkan Müslümanlarının bizzat kendileri, gerekse onları "düşman" olarak gören Balkan milliyetçileri tarafından benimsenen bir tanımdır. Bugün başta Sırlar olmak üzere diğer tüm Balkan milliyetçileri, Boşnakları, Arnavutları ya da Pomakları, yani etnik olarak Türk olmayan ve Türkçe konuşmayan Balkan Müslümanlarını "Türk" olarak tanımlarlar. Bunun nedeni ise, etnik kökenleri ne olursa olsun, Balkanlar'daki tüm Müslümanların, aralarında yaşadıkları Hristiyan uluslardan ayrı bir "millet" olarak algılanmalarındır. Bu "millet"in ismi ise, her ne kadar etnik bir Türklüğü ifade etmese de, "Türk Milleti"dir. Florida Üniversitesi'nden Balkan tarihçisi Maria Todorova bu durumu şöyle açıklıyor:

Balkan milliyetçiliği Ortodoks Hristiyanların birliğini parçalarken, öte yandan tek vücut ve değişmez bir Müslüman cemaati imajı üretmiştir ve bunu da "millet" kavramı bazında görmektedir. Bir başka deyişle, Balkanlar'daki Hristiyan halklar kendi aralarında milliyetçilik kıstasına göre ayrımlar geliştirirken, öte yandan Müslümanlara,

sanki bu insanlar tek bir milletmiş gibi davranmışlar ve bu yönde bir söylem geliştirmişlerdir. Bu Hristiyan uygulamasının en açık örneği, Balkanlar'daki tüm Müslümanlara, etnik kökenlerine göre bir ayırım yapmadan, "Türk" denmesidir. Bu, bölgede hala çok yaygın olan bir kullanımdır.

Öte yandan, Balkan Müslümanlarının geneli de, milliyetçi söyleme adapte olmadıkları ve Balkanlar'daki ulus-devlet oluşumları tarafından dışlandıkları için, kendilerini ayrı bir "millet" sayan bir toplumsal bilinci bugüne kadar korumuşlardır.(1)

Todorova'nın da belirttiği gibi, Balkan Müslümanları için dini kimlikleri her zaman için etnik kimliklerinden çok daha öncelikli olmuştur. Bulgaristan'da durum böyledir; "Bulgar Müslümanları" olarak tanımlanabilecek olan Pomaklar kendilerini Bulgarlardan çok Türklere yakın hissederler. Bosna'daki durum daha da belirgindir; Sırplarla ya da Hırvatlarla tamamen aynı etnik kökene sahip olan ve aynı dili konuşan Boşnaklar, bu iki halkla hiçbir zaman bütünleşmemiş, kendilerini hep Osmanlı ekseninde görmüşlerdir.

Balkan uzmanı Eran Frankel, aynı durumun Makedonya içinde de geçerli olduğunu vurgular. Frankel'e göre, "Makedonyalı Müslümanlar hiçbir zaman Makedonyalılık adına İslam'ı geri plana atmış ya da reddetmiş değildirlir. Aksine, çoğu kez kendi Slavlıklarını reddetmişler ve Slav-olmayan bir İslam kimliğini benimsemişlerdir."(2) Yine Frankel'e göre Makedonya'daki Müslüman Arnavutlar ya da Çingeneler, kendilerine Slav kimliğini benimsemekten, "Türk" olarak tanımlanmayı tercih ederler.(3)

İşte bu nedenle de, Türkiye'nin Balkan yarımadasındaki "uzantısı" olan halklar, yalnızca birkaç milyonluk Balkan Türk'ü değil, nüfusları 10 milyonu bulan Balkan Müslümanlarıdır. Çoğu etnik olarak Türk olmayan ve Türkçe konuşmayan bu insanlar, kendilerini aynı dili konuştukları Sırpardan ya da Bulgarlardan çok, Türklere yakın hissetmektedirler.

Çünkü bu insanlar herşeyden önce "Osmanlı"dırlar ve Türkiye de Osmanlı'nın yegane mirasçısıdır. Tarihçi Maria Todorova, bu konuda şöyle söyler:

Türkiye'nin Balkanlar'daki etkisi oldukça komplekstir. Bu etki, öncelikle Balkanlar'daki Türkçe konuşan nüfusa yöneliktir. Bu nüfusun büyük bölümü Bulgaristan'da yaşar, kalan kısmı ise çok daha az sayılarda Yunanistan, Romanya ve eski Yugoslavya'dadır. Ancak Türkiye'nin etki alanı bununla sınırlı değildir. Aynı zamanda Slav diliyle konuşan Müslümanlar da Türkiye'nin etki alanı içindedirler.(4)

Todorova, Türk-olmayan Balkan Müslümanlarının kendilerini Türklükle özdeşleştirme eğilimlerine gösterge olarak ilginç bir noktanın daha altını çizer: 20. yüzyıl boyunca Balkanlar'dan Türkiye'ye göç eden Slav Müslümanlar (Arnavutlar dahil), Türk kimliğini benimseyerek Türk toplumu içinde asimile olmuşlardır. Bu durum, Todorova'ya göre, "Osmanlı mirasının Türk etkisine dönüşmesinin açık bir örneğidir."(5)

Dolayısıyla Türkiye'ye düşen, Balkanlar'daki etnik ve dini mozaik iyi analiz etmek ve bu mozaik içinde, kendi tarihsel kimliğine uygun bir strateji belirlemektir. Bunu yaparken etnik, dini ve kültürel değerlerin dünya siyasetinde her geçen gün daha fazla önem kazandığını, dünyanın giderek daha artan bir biçimde medeniyetler arasındaki ilişkilerle tanımlanacağını da hatırlamak gerekmektedir. Dahası, Balkanlar, etnisite, din ve kültür gibi kavramların en etkili olduğu bölgelerin başında gelmektedir. Bir başka deyişle, Soğuk Savaş sonrası dünyada, Türkiye Balkanlar'a bakarken kendi tarihsel ve kültürel kimliğini ön plana çıkarmalı ve bu kimliğe uygun bir strateji belirlemelidir.

Görüldüğü gibi tüm Balkanlar'da, aslında etnik olarak "Türk" olmamalarına karşın, kendilerini "Türk" olarak gören ya da görmeye eğilimli büyük bir Müslüman nüfus vardır. Bu "fahri soydaşlarımız"ı bize bu denli bağlayan unsur ise Türk-İslam ahlakı ve Osmanlı mirasıdır. Nitekim 1997 yılının başlarında Belgrad'da yapılan gösteriler esnasında protestocuların **"Türk Yönetimine Özlem", "Neredesin Ey Türk (Osmanlı) Yönetimi Altındaki Günler"** şeklinde pankartlar açmaları Batı basınının da dikkatini çekmiş ve Türkiye'nin bölgede aktif olması gerektiğinin altını bir kez daha çizmiştir.6

Kaynaklar:

1 Maria Todorova. "The Ottoman Legacy in the Balkans", The Balkans: A Mirror of the New International Order. (ed. G. G. Özdoğan, K. Saşbaşlı) Eren, İstanbul, 1995. s. 70

2 Eran Frankel. "Turning a Donkey into a Horse: Conflict and Paradox in the Identity of Macedonian Muslims", 23rd National Convention of the AAASS, Miami, 1991

3 Eran Frankel. "Turning a Donkey into a Horse: Conflict and Paradox in the Identity of Macedonian Muslims", 23rd National Convention of the AAASS, Miami, 1991

4 Maria Todorova. "The Ottoman Legacy in the Balkans". The Balkans: A Mirror of the New International Order. (ed. G. G. Özdoğan, K. Saşbaşlı) Eren, İstanbul, 1995. s. 71

5 Maria Todorova. "The Ottoman Legacy in the Balkans". The Balkans: A Mirror of the New International Order. (ed. G. G. Özdoğan, K. Saşbaşlı) Eren, İstanbul, 1995. s. 72

6 Gündüz Gazetesi, 12 Ocak 1997

BALKAN MÜSLÜMANLARININ TÜRK KİMLİĞİ – 2

Üstelik artık Batılı güçler Balkanlar'da kanayan yarayı tedavi etmeye güçlerinin yetmediğini kendileri de itiraf etmektedirler. Eski Dışişleri Bakanlarından Hikmet Çetin, Zaman Gazetesi'nde yayınlanan bir haberde Batı'nın Balkanlar sorununu çözmekte içine düştüğü aciz durumu şu şekilde ifade etmiştir:

1992 yılında Bosna-Hersek konusunda bir toplantı yapılıyordu. Türkiye de çağrıldı. Miloseviç, Karadziç hepsi oturuyorlardı. Benim yanımda Amerika Dışişleri Bakanı vardı. Yugoslavya'da yedi yıl büyükelçilik yapmış. Bana dönerek 'Siz bu felaket yerlerde 500 yıl nasıl kaldınız?' dedi."(1)

Görüldüğü üzere Balkanlar'da kalıcı barışın inşa edilmesinin yolu Türk-İslam kültürünün devlet anlayışından geçmektedir. Bugün her türlü teknik, teknolojik ve askeri imkana sahip olan Batı, bölgeye sadece askeri güç yığınağı yapmakla yetinmekte, ancak bölge halklarının güvende hissedebileceği asayiş ve düzeni sağlayamamaktadır. Aksine yapılan dış müdahaleler bölgede yaşananları daha da karmaşık hale getirmekte, zulmün hızını ve şiddetini artırmaktadır.

İşte bu nedenle Türkiye, Osmanlı kimliğine ve tarihine sahip çıkmakla yükümlüdür. Üstelik bu durum Türkiye için büyük bir stratejik avantaj da oluşturmaktadır. "Osmanlı" kavramı Türkiye'nin etkisini sınırlarının çok ötesine taşıyan büyük bir vizyonun adıdır. Bu Balkanlar'da olduğu gibi Ortadoğu'da da böyledir.

TÜRK DEVLETLERİNİ BAŞARILI KILAN İSLAM AHLAKININ TEMELLERİ

Onlar ki yeryüzünde kendilerini yerleştirir, iktidar sahibi kılsak dosdoğru namazı kılarlar, zekatı verirler, marufu emrederler, münkerden sakındırırlar. Bütün işlerin sonu Allah'a aittir. (Hac Suresi, 41)

Şüphesiz Allah size emanetleri ehline (sahiplerine) teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor. Bununla Allah size ne güzel öğüt veriyor... Doğrusu Allah işitendir, görendir. (Nisa Suresi, 58)

Allah sizinle din konusunda savaşmayan, sizi yurtlarınızdan sürüp çıkarmayanlara iyilik yapmanızdan ve onlara adaletli davranmanızdan sizi sakındırmaz. Çünkü Allah adalet yapanı sever. (Mümteherine Suresi, 8)

Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel bir biçimde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin yolundan sapanı bilendir ve hidayete ereni de bilendir. (Nahl Suresi, 125)

Sen af (veya kolaylık) yolunu benimse, (İslam'a) uygun olanı (örfü) emret ve cahillerden yüzçevir. (Araf Suresi, 199)

Görmedin mi ki, Allah nasıl bir örnek vermiştir: Güzel bir söz güzel bir ağaç gibidir ki onun kökü sabit dalı ise göktedir. Rabbinin izniyle her zaman yemişini verir. Allah insanlar için örnekler verir, umulur ki onlar öğüt alıp düşünürler. (İbrahim Suresi, 24-25)

Onlar bollukta da darlıkta da infak edenler, öfkelerini yenenler ve insanlar (daki hakların)dan bağışlama ile (vaz)geçenlerdir. Allah iyilik yapanları sever. (Al-i İmran Suresi, 134)

İyilikle kötülük eşit olmaz. Sen en güzel olan bir tarzda (kötülüğü) uzaklaştır, o zaman (görürsün ki) seninle onun arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost(un) oluvermiştir. (Fussilet Suresi, 34)

Kaynaklar:

1 İsmail Yediler, "Osmanlı'nın yani İslam'ın", 22 Eylül 1994, Zaman Gazetesi